

Priloga 3: BDP na zaposlenega (ECU)

	1992	1993	1994	1995	1996
BDP EU15 (1000 million ECU)	5884,5	5902,7	6192,1	6434,3	6764,9
Vsi zaposleni (v 1000)	151637	147129	146666	147695	148249
BDP na zaposlenega	38806,49	40119,2	42219,0	43564,7	45632,01

Vir: Eurostat Yearbook '97, Eurostat, Luxembourg 1997, Employment in Europe 1997, European Commission, Eurostat, Luxembourg 1997.

Priloga 4: Število novooblikovanih delovnih mest (predpostavka: BDP na zaposlenega v tekočem letu zadostuje za ustanovitev novega delovnega mesta)

	1992	1993	1994	1995	1996	1992-96
EXTRA EUR15	-1325268	29038	121770	628971	951196	405708
EUROPE (excluding EUR15)	30742	274532	121059	328293	606614	1361240
Poland	32031	66228	51849	69827	166155	386089
Czech Republic	25357	36192	43724	61081	92304	258658
Hungary	9534	39133	47514	25640	25815	147637
Slovenia	-5257	10992	13027	21393	24259	64415
Estonia	1855	4885	10327	10559	13280	40907
Cyprus	39684	30733	34439	29267	28094	162218
first round candidates	103204	188164	200881	217768	349908	1059925
Latvia	-7499	-7777	-5590	-4270	-197	-25332
Lithuania	-5772	-3839	308	1056	8043	-204
Bulgaria	7164	11815	7887	4981	-110	31737
Romania	12343	17872	2369	9274	18627	60484
Slovakia	0	4138	-1066	2318	12645	18035
second round candidates	6236	22209	3908	13359	39008	84720
1st + 2nd	109440	210373	204789	231127	388916	1144645

Vir: Lastni izračuni, ki temeljijo na podatkih iz: Eurostat Yearbook '97, Eurostat, Luxembourg 1997, Employment in Europe 1997, European Commission, Eurostat, Luxembourg 1997.

LITERATURA

- Baldwin R., Francois J.F. and Portes R. 1997. The Costs and benefits of eastern enlargement: the impact on the EU and central Europe. Economic policy, 24/April, pp. 127-176.
- Boeri T. 1998. Labour Markets and EU Enlargement. Paper prepared for WIIW 25 Years Anniversary Conference, Vienna, 11-13 November 1998.

- Breuss F. 1998. Economic Evaluation of EU Enlargement on EU Incumbents. Paper prepared for WIIW 25 Years Anniversary Conference, Vienna, 11-13 November 1998.
- Breuss, F. 1996. 'Austria's Approach towards the EU'. Paper presented at the experts meeting on "The Economic Aspects of Slovenia's Integration into the EU", Bled, 12-13 April 1996.
- Eurobarometer. 1996. Report Number 45. European Commission, December 1996.
- Eurobarometer. 1998. Report Number 49. European Commission, September 1998.
- European Parliament. 1998. Agenda 2000 and the Accession process to the European union, briefing No 36.
- European Parliament. 1999a. European Parliament. 1998. The Social Aspects of Enlargement of the European union, Briefing No 39.
- European Parliament. 1999b. The European Parliament and the Pre-accession AID, Topical Note No. 1.
- Grabbe H. and Hughes K. 1998. Enlarging the EU Eastwards. Royal Institute of International Affairs, London.
- Gacs J. And Wyzan M. 1998. The European Union and the Rest of the World: Complements or Substitutes for Central and Eastern Europe? Interim Report IR-98-020/April, IIASA, Laxenburg, Austria.
- Havrylyshyn O. 1998. EU Enlargement and Possible Echoes Beyond the New Frontiers. Paper prepared for WIIW 25 Years Anniversary Conference, Vienna, 11-13 November 1998.
- Human Development Report. 1994. UNDP, New York.
- Jenkins C. 1999. Paying for an Enlarged European Union, Federal Trust Report. London.
- Malkin. 1991. After Communism What World Order. International Herald Tribune, Aug.
- Majcen B. in Damijan J.P. 1998. Ocena učinkov sporazuma o svobodni trgovini s CEFTA državami na slovensko gospodarstvo. Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana.
- Mencinger J. 1998. How Ready Are the CEE Economies for Accession? Paper prepared for WIIW 25 Years Anniversary Conference, Vienna, 11-13 November 1998.
- Messerlin P.A. 1998. Trade and Trade Policies in Europe. Paper prepared for WIIW 25 Years Anniversary Conference, Vienna, 11-13 November 1998.
- Moravcsik A. 1996. Studying Europe After the Cold War: A Perspective from International Relations, TKI Working Papers on European Integration and Regime Formation. South Jutland University Press.
- Richter S, Landesmann M. and Havlik P. 1998. Evaluation of the Consequences of Accession: Economic Effects on CEECs. Paper prepared for WIIW 25 Years Anniversary Conference, Vienna, 11-13 November 1998.
- Rodrik D. 1997. Has Globalization Gone Too far? Institute for International Economics, Washington, March.
- Rosati D. K. 1998. The Impact of EU Enlargement on Economic Disparities in Central and Eastern Europe. Paper prepared for WIIW 25 Years Anniversary Conference, Vienna, 11-13 November 1998.
- Svetličič M. 1998. Slovenian State Strategy in the new Europe. TKI Working Papers on European Integration and Regime Formation, South Jutland University Press, Esbjerg.
- Szemlér, T. 1998. The Economic Benefits for Hungary of EU Accession. Institute for world economics, Hungarian Academy of Sciences, no. 98, December.
- Thurow, L. 1992. Head To Head: The Coming Economic Battle Among Japan, Europe and America, W. Morrow and company, Inc. New York.
- Thurow, L. 1996. The Future of Capitalism; How Today's Economic Forces Shape Tomorrow World, William Morrow and Company, Inc., New York.

POLITIČNE STRANKE IN JAVNO MNENJE:
ZAZNAVA NATA

Povzetek: Slovenska država se poteguje za vstop v Severno-atlantsko vojaško zaveznitvo in na prvi pogled se zdi, da ta projekt, ki je med najpomembnejšimi nacionalnimi projekti po osamosvojitvi države, podpirajo tako parlamentarne politične stranke, kot tudi javnost. Analiza pokaže, da vse parlamentarne politične stranke ne podpirajo članstva Slovenije v Natu tako brezrezervno, kot bi sugeriral prvi vtis. Deklarativno se sicer za članstvo zavzemajo, vendar opazimo, da imajo stranke različno predstavo o tem, kakšna organizacija Nato je in kaj prinaša članstvo v njem. Stranke poudarjajo predvsem nevojaški in neobrambni značaj Nata in koristi, ki jih morebitno članstvo prinaša, manj pa je govora o obveznostih naše države do zaveznitva in posledično mednarodne skupnosti nasploh. Javnomenjski izsledki kažejo, da je podpora javnosti članstvu Slovenije v Natu relativno visoka in stabilna, hkrati pa sugerirajo, da bi občutno povečani obrambni izdatki kot posledica približevanja Slovenije Natu, utegnili to podporo omajati.

Ključni pojmi: NATO, Slovenija, parlament, parlamentarne politične stranke, javno mnenje.

Uvod

Slovenija je ena od držav na prehodu, ki se potegujejo za vstop v Severno-atlantsko vojaško zaveznitvo (NATO). V prvem krogu Natove širitve po koncu hladne vojne Slovenija ni bila povabljen v skupino držav, ki so se začele pogajati z Natom o pogojih njihove včlanitve. V tej skupini so bile samo tri od dvanajstih držav, ki so izrazile željo, da bi se priključile Natu, in sicer Poljska, Madžarska in Češka. K pogajanju so bile povabljene julija 1997 v Madridu na sestanku šefov držav ali vlad Severnoatlantskega sveta, v zaveznitvo pa sprejete spomladi 1999. Madridska deklaracija o evroatlantski varnosti in sodelovanju omenja Slovenijo kot eno od potencialnih kandidatov za drugi krog Natove širitve po koncu hladne vojne.¹ Washingtonska deklaracija, sprejeta aprila 1999 ob petdesetletnici Nata, poudarja zavezanost Nata 'politiki odprtih vrat', in sicer za vse evropske demo-

* Dr. Marjan Malešič, docent na Fakulteti za družbene vede.

¹ Glej 8. člen Madridske deklaracije o evroatlantski varnosti in sodelovanju, Madrid 8. in 9. VII. 1997.

kratične države, ki so pripravljene sprejeti odgovornost članstva, in katerih vključitev v Nato bi povečala varnost in stanovitnost Evrope, nobene od njih pa dokument ne navaja poimensko. Washingtonski vrh Nata je hkrati sprejel dokument 'Akcijski načrt za članstvo', program aktivnosti, ki naj bi pomagal aspirantkam za članstvo pri njihovih pripravah na vstop v zaveznitvo.² Čeprav skeptiki ne verjamejo, da bo do drugega kroga sploh prišlo, visoki politični predstavniki držav članic Nata in uradniki Nata poudarjajo, da je širitev zaveznitva proces, ki bo potekal v več fazah, v Nato pa bodo povabljeni tiste države, ki bodo v celoti izpolnjevale merila in pogoje za vstop.

Splošen vtis, ki ga opazovalec slovenske notranjepolitične scene dobi je, da vstop Slovenije v Nato podpirajo vse parlamentarne politične stranke oziroma mu vsaj odkrito ne nasprotujejo. To je razvidno tudi iz dejstva, da je parlament brez večjih težav sprejel dokumente in izjave, ki oznanjajo željo slovenske države, da se priključi Natu. V mislih imamo Resolucijo o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti RS sprejeto konec leta 1993, sklep Državnega zbora iz aprila 1996, ki pravi, da želi RS zagotoviti svoj temeljni varnostni interes v okviru sistema kolektivne obrambe, ki ga omogoča članstvo v Natu, in Skupno izjavo parlamentarnih strank v podporo slovenskemu vključevanju v Nato, podpisano aprila 1997. Torej se ob tem splošnem vtisu postavlja vprašanje, ali so v izjavah in dejanjih predstavnikov parlamentarnih strank odenki, ki bi stranke razvrstili glede na intenzivnost njihovega zavzemanja za vstop Slovenije v Nato? Pri tem lahko uporabimo nekaj kazalnikov, ki si jih postavimo v obliki vprašanj. Kakšna organizacija je po mnenju slovenskih parlamentarnih strank Nato? Kako gledajo na njegovo širitev in kakšne učinke ji pripisujejo? Kakšen postopek sprejemanja odločitve o vstopu Slovenije v Nato zagovarjajo? Kje vidijo razloge za nesprejem Slovenije v Nato v prvem širitvenem krogu?

Stališča političnih strank bomo oblikovali na podlagi analize vsebine poročanja slovenskih tiskanih medijev (Dela, 7D, Dnevnika, Demokracije, Republike, Slovenca, Mladine in Družine), programov političnih strank in dokumentov Državnega zbora Republike Slovenije, ki zadevajo Nato, in sicer v obdobju januar 1993 - december 1998. Poleg strankarskih stališč, je za razumevanje diskurza o članstvu Slovenije v Natu pomembno tudi poznavanje javnega mnenja, kar pomeni, da ga naš prispevek ne more zaobiti. Oprli se bomo na javnomnenjske izsledke b obdobju 1994-97.

Na tem mestu bi radi poudarili realno predpostavko, da bodo tudi varnostni dogodki v letu 1999, še posebej Natova vojaška akcija v ZR Jugoslaviji, vplivali na stališča političnih strank in javnosti do Nata in članstva Slovenije v njem, kar pa bo predmet naših prihodnjih analiz. Analiza, predstavljena v tem prispevku, je namreč del obsežnejše raziskave 'Varnostna politika Slovenije in Nato', ki jo avtor izvaja v sodelovanju s Centrom za preučevanje evropske varnosti Univerze v Groningenu in bo zajela tudi druge akterje oblikovanja varnostne politike v državi.

² Glej 8. člen Washingtonske deklaracije, Washington, 23. in 24. IV. 1999.

Politične stranke o Natu

Poglejmo si najprej stališča o varnosti, obrambi in članstvu Slovenije v Natu pri posameznih političnih strankah razvrščenih glede na volilni rezultat, ki so ga dosegle na zadnjih volitvah v Državni zbor jeseni 1996.

Liberalna demokracija Slovenije (LDS). Program stranke sugerira, da je sodobna varnost postala nedeljiva na univerzalni ravni, medtem ko ima varnost na nacionalni ravni ekonomske, zunanje-politične, kulturne, socialne, psihološke, ekološke, vojaške in druge razsežnosti. Varnost in obramba Slovenije sta temeljni nacionalni interes.

Vključitev Slovenije v Evropsko unijo in Nato je za to politično stranko strateškega, nacionalnega pomena, saj bi, po mnenju predstavnikov stranke, članstvo Slovenije v Evropski uniji in Natu pospešilo gospodarski razvoj, nas uvrstilo v demokratični svet in povečalo naš vpliv v mednarodni skupnosti.

Slovenija izpolnjuje pet kriterijev za vstop, ki jih je Nato postavil kandidatkam v študiji o svoji širitvi, in sicer, politično demokracijo, tržno gospodarstvo, varovanje človekovih pravic, demokratičen civilni nadzor nad vojsko in urejenost med-sosedskih odnosov. Prednosti Slovenije so, da bi njeno članstvo dokazovalo, da gre pri širitvi Nata za vseevropski proces, ki ni v škodo ruskim interesom, saj Slovenija ni bila članica Varšavskega sporazuma in je najbolj oddaljena od ruskih meja. Članstvo Slovenije v Natu bi okrepilo demokratični blok držav na robu Balkana. Predstavnik stranke je v Državnem zboru zatrdil, da je bila Slovenija glede na merila, ki jih je postavil Nato, nesporno ena prvih držav, ki je lahko računala na polnopravno članstvo v tej organizaciji. Slovenija si je zelo prizadevala za članstvo v Natu v prvem krogu in raje bi bila zadnja v prvem, kot pa prva v drugem krogu širitve. V stranki pa si niso bili povsem enotni, koliko, če sploh, lahko Slovenija vpliva na proces odločanja o listi povabljenih kandidatk za vstop v Nato.

Zanimivo je, da je stranka menila, da v državi za vstop Slovenije v Nato, kljub podpisanim deklaracijam, ni potrebnega političnega soglasja in da gre pri tem za prvovrstno notranjepolitično vprašanje. Še več, predstavnik stranke je menil, da nasprotovanje članstvu Slovenije v Natu obstaja tudi v Ministrstvu za obrambo in generalštabu Slovenske vojske. Predsednik stranke, ki je obenem predsednik vlade je zato izjavo o vstopanju Slovenije v Nato, ki jo je parlament sprejel 17. aprila 1997, ocenil kot pomembno, saj dokazuje, da lahko politične stranke presežejo razlike, ko gre za širše nacionalne interese.

Socialdemokratska stranka Slovenije (SDS). Strankin program podpira tak zunanje-politični koncept države, ki temelji na ustavi in ščiti slovenske nacionalne interese. Stranka podpira vključevanje Slovenije v evropske organizacije, vendar morajo biti hkrati zaščiteni temelji njene suverenosti.

Slovenija si je kot primarni cilj postavila vključevanje v evropske integracijske procese, tudi varnostne procese in s tem v Nato. Po prepričanju vodstva, je SDS prva politična stranka, ki se je že leta 1989 zavzemala za članstvo Slovenije v Natu. Stranka meni, da Nato ni v prvi vrsti vojaško zavezništvo in da morebitno članstvo

Sloveniji prinaša predvsem godpodarske koristi, saj bi s tem Slovenija postala zanimivejša za tuje naložbe, lažje in ceneje bi v tujini najemala kredite, obenem pa bi se okrepila njena zunanjepolitična pogajalska pozicija do Italije in Hrvaške.

Stranka vidi varnostno moč Nata v njegovi vrednotni usmerjenosti in enotnosti ciljev. Natu pripisuje veliko funkcionalnost, saj se je v Bosni in Hercegovini pokazalo, da do prihoda Nata, kljub poskusom Evropske unije, OVSE in OZN, nista bila možna ustavitev konflikta in podpis mirovnega sporazuma. Slovenija naj bi bila dobra kandidatka, saj izpolnjuje vse pogoje za vstop v Nato, poleg tega ni udeležena v nobenem konfliktu, ni nikoli pripadala Varšavskemu sporazumu, njeno polnopravno članstvo v Natu pa bi pozitivno vplivalo na reševanje krize v Bosni in Hercegovini.

Predstavniki te stranke je v začetku leta 1994 menil, da del političnih sil na Slovenskem (del liberalnih demokratov in stranka bivših komunistov), kljub sprejemu Resolucije o nacionalni varnosti, po kateri je cilj Slovenije polnopravno članstvo Slovenije v Natu, nasprotuje vstopu Slovenije v Nato. Javno sicer tega ne povedo, ker javnost takšnim stališčem ni naklonjena, zato pa s pomočjo različnih spletk in ponaredkov ustavljajo praktično sodelovanje z Natom. Maja 1997 je isti predstavnik stranke menil, da o vstopu v Nato obstaja popolno politično soglasje, da pa so razlike glede hitrosti našega približevanja in ocen glede izpolnjevanja pogojev za članstvo.

Slovenija se ne počuti ogroženo od nikogar in tudi nikogar ne ogroža, vendar si je nedvomno prizadevala postati članica Nata že v prvem krogu njegove širitve. Dokumenti, ki jih je Slovenija sprejela (Resolucija o nacionalni varnosti, Stališča in odnosi RS do Evropske unije, Italije in Nato, Doktrina vojaške obrambe, Skupna izjava parlamentarnih strank v podporo slovenskemu vključevanju v Nato, Zakon o zagotavljanju sredstev za realizacijo temeljnih razvojnih programov obrambnih sil RS v letih 1994-2003), opredeljujejo zavezanost, prizadevanje in pripravljenost Slovenije za vključevanje v Nato. Na primer, zadnji omenjeni dokument zavezuje, da bo vsa oborožitev in vojaška oprema, ki jo bo država nabavljala, skladna s standardi Nata. Stališče stranke je, da bi bilo treba v Sloveniji pred vstopom v Nato izvesti referendum.

Stališča zgoraj omenjenih političnih strank do Nata lahko razberemo tudi iz korespondence med predsednikom SDS Janezom Janšo in vodilnim članom LDS, slovenskim veleposlanikom v ZDA, Dimitrijem Ruplom. Rupel v svojem javno objavljenem pismu (Delo, Sobotna priloga, 18. julij 1998) Janšo spomni na razgovor, ki sta ga imela pred mesecem dni, in v katerem sta obžalovala pomanjkljivosti v vrhu Slovenske vojske, počasnost in spornost sprememb v njej in se spraševala ali ji ne bodo zaradi 'nesimetričnosti v slovenskem vojaškem vrhu' poveljevali tuji generali. To so vprašanja, ki se odpirajo zaradi sodelovanja Slovenije v mednarodnih vojaških operacijah in morebitnega članstva v Natu. Rupel Janši sporoča, da je obžaloval njegov odstop z mesta šefa delegacije slovenskega parlamenta pri Severnoatlantski skupščini (NAA, North Atlantic Assembly) in vsebino njegovega pisma predsedniku te skupščine ameriškemu senatorju Rothu, v katerem Janša z zelo 'močnimi' besedami opisuje razmere v Sloveniji in še posebej v Slovenski vojski. Odstopil naj bi iz protesta do teh razmer. Rupel opozarja, da je to voda na mlin

tistim v ZDA, ki so proti članstvu Slovenije v Natu in poziva naj prekinemo z notranjimi razprtijami, ki slabijo pogajalsko moč. Rupel predlaga temeljito razpravo o strateških državnih interesih na področju 'mednarodnih odnosov in obrambe', opozori na potrebo po delovanju Sveta za nacionalno varnost in obžaluje, da so se odnosi med Slovenijo in Nemčijo ohladili, saj bi bila nemška podpora pri vstopanju Slovenije v Nato pomembnejša od francoske in italijanske.

Janša odgovarja (Delo, Sobotna priloga, 25. julij 1998), da je njegova stranka, kljub temu, da je opozicijska, veliko pomagala med vključevanjem Slovenije v Nato, zato je tudi sprejel mesto šefa parlamentarne delegacije v Severnoatlantski skupščini. Tam je šele videl, koliko je Slovenija zamudila, saj člani LDS, ki so sestavljali in vodili delegacijo v prejšnjem mandatu, niso predlagali niti ene dejavnosti Severnoatlantske skupščine, ki bi se odvijala v Sloveniji. Delegacija LDS naj bi se torej izogibala korakom, ki bi nas z dejanji približali Natu. Janša pravi, da Slovenija sodi v Nato, vendar mora izpolniti merila za vstop v organizacijo, všteti parlamentarni nadzor nad oboroženimi silami in transparentnost obrambne sfere.

V Sloveniji naj bi se v zadnjih mesecih pokazalo, da obstajajo močne sile, ki nasprotujejo vstopu Slovenije v Nato, ker naj bi bil Nato 'ameriška (imperialistična) teroristična organizacija'. Takšne letake je trosil Mladi forum ZLSD aprila 1998 ob neskrivanem odobravanju nekaterih liberalnih demokratov in večine vodstva Zveze združenj borcev.

Zadnja dva odstavka vsaj posredno nakazujeta, da je predsednik SDS (iz notranjepolitičnih potreb?) rahlo revidiral prejšnje strankino stališče o slovenskem izpolnjevanju pogojev za vstop v Nato in o popolnem političnem (strankarskem) soglasju glede tega vprašanja.

Slovenska ljudska stranka (SLS). Vstopanje Slovenije v Nato je vprašanje celotne slovenske politike, tako notranje politike, politike socialne stabilnosti in gospodarskega razvoja kot zunanje politike. Stranka se je zavzemala za obveščanje javnosti o različnih vidikih slovenskega vključevanja v zahodno zavezništvo. Po mnenju stranke, javnost podpira projekt vključevanja Slovenije v Nato. Tudi ta vladna stranka je ocenila, da skupna izjava parlamentarnih strank o vstopanju Slovenije v Nato pomeni prispevek k iskanju nacionalnega konsenza o pomembnem političnem vprašanju.

V zvezi s stroški širitve, je stranka zastopala stališče, da bi Slovenija kot najmanjša kandidatka, verjetno predstavljala najmanjši strošek izmed vseh kandidatk za vstop v Nato.

Slovenski krščanski demokrati (SKD). Strankin program podpira miroljubno politiko in nenasilno politično reševanje konfliktov med sosednjimi državami. Mednarodni položaj Slovenije ne dovoljuje popolne demilitarizacije države, kar pomeni, da mora imeti Slovenija ustrezne obrambne sile temelječe na splošni vojaški obvezi. Obrambni izdatki morajo biti v razumnih mejah in uravnoteženi z drugimi državnimi izdatki. Zunanja politika države mora spodbujati politično, gospodarsko in kulturno sodelovanje med narodi, pomembna naloga države pa je

vključevanje v mednarodne organizacije, med njimi v Evropsko unijo, medtem ko Nato v strankinem programu ni eksplicitno omenjen.

Stranka se tako v slovenskih množičnih občilih, kot v državnozborskih dokumentih v zvezi s približevanjem Slovenije Natu skoraj ne pojavlja. Predvsem pogrešamo njen vsebinski prispevek k razpravi. V svojem predvolilnem dokumentu iz leta 1996, 'Priročnik za zmagovalce', pa vstop Slovenije v Nato podpira in pričakuje, da lahko v Nato vstopimo nekje okoli leta 2005. Slovenija bi z vstopom v Nato postala del Zahoda in dokončno izstopila iz balkanskega okvira. Članstvo je za našo državo, ki leži med tremi civilizacijskimi bloki (germanskim, slovanskim in romanskim), kjer se križajo zgodovinski interesi, 'najugodnejša rešitev in garancija za obstoj slovenskega naroda'.

Združena lista socialnih demokratov (ZLSĐ). Strankin kongres je konec leta 1995 potrdil oboroženo nevtralnost kot izbiro slovenske varnostne politike, vsaj dokler temeljita javna in strokovna razprava ne pokaže, da bi bila vključitev v eno od evropskih obrambnih integracij boljša izbira. Članstvo Slovenije v Natu in Zahodnoevropski uniji naj torej ne bi bili edini možni izbiri za zagotavljanje varnosti, medtem ko vključitev v Evropsko unijo ostaja absolutna prioriteta slovenske zunanje in varnostne politike. Kongres je izrazil prepričanje, da sta prihodnost in varnost nove Evrope odvisni od združevalnih procesov in uporabe političnih, ekonomskih in socialnih instrumentov, ne pa vojaških instrumentov. Glavno vlogo pri oblikovanju 'nove svetovne ureditve' morajo imeti Združeni narodi kot 'najpomembnejša organizacija mednarodnega sodelovanja in novega sistema globalne varnosti'.

Stranka je tudi v parlamentarnih razpravah izkazala določeno mero previdnosti glede vstopanja Slovenije v Nato, saj je pogrešala informacijo vlade o pričakovanih obveznostih, ki bodo povezane z našim morebitnim članstvom v Severnoatlantskem zavezništvu. Članstvo Slovenije bi bilo koristno iz več razlogov, najpomembnejši pa je uvrstitev v krog razvitih zahodnoevropskih držav. Vlada, in z njo vsa Slovenija, ne bi smela čakati, kakšne pogoje bodo narekovali pogajalski partnerji iz Nata. Slovenija mora biti bolj ambiciozna in svojo 'subjektiviteto' zastaviti povsem drugače, se postaviti v vlogo aktivnega pogajalca, da bi dobili namig partnerjev glede njihovih pričakovanj, potem pa bi se doma, v nekem razumnem času in demokratično dogovorili o tem, katere obveznosti sprejemamo in koliko stroškov smo pripravljeni pokriti. O tem se je treba pogajati, prav tako tudi o morebitni namestitvi vojaških baz in objektov jedrske oborožitve na ozemlju Slovenije.

Ženski forum te stranke odkrito nasprotuje vstopu Slovenije v Nato. Stališče foruma je, da je nesprejem Slovenije v Nato v prvem krogu za davkoplačevalce koristno. Obenem se ponuja priložnost, da opravimo strokovno in politično javno razpravo o najprimernejši obrambni strategiji, kjer je Nato zgolj ena od možnosti, druge pa so kaka nova evropska vojaška zveza (najbrž je mišljena Zahodnoevropska unija - WEU, op. MM), oborožena nevtralnost in kot najbolj zaželena možnost: demilitarizirana Slovenija (Slovenija brez orožja in vojaštva).

Mladi forum Združene liste prav tako odločno nasprotuje članstvu Slovenije v Natu in se zavzema za postopno demilitarizacijo Slovenije. Slovenija bi v primeru članstva postala odlagališče jedrskih konic in ostalega orožja iz severnoitalijanskih mest, pa tudi stroški članstva bi bili previsoki.

Mladi forum je 27. aprila 1998 (na 57. obletnico ustanovitve Osvobodile fronte) posredoval v javnost letak NATO (Nočemo Ameriške Teroristične Organizacije), ki je zelo razburil politično javnost. Letak je bil pospremljen z ugotovitvami, da v naši družbi ni zaslediti argumentov proti Natu, čeprav se javno mnenje nagiba na protinatovsko stran (javnomnenski podatki objavljeni v tem prispevku tega sploh ne potrjujejo, op. MM), da se je Nato iz branika zahodne civilizacije prelevil v svetovnega policajca, ki pod vodstvom ZDA sicer izvršuje tudi nekatere koristne naloge v varovanju mednarodnega miru in da je projekt posodabljanja Slovenske vojske, da bi dosegla interoperabilnost z državami članicami Nata, zgrešen projekt, saj po njihovem mnenju, med prednostne naloge naše države spadata ekonomski in socialni vidik varnosti, ne pa vojaški, ki ga vztrajno poudarja vojaškoindustrijski lobi. Po mnenju predsednika Mladega foruma, je večina delegatov povabljenih na letno konferenco ZLSD junija 1998, osebno nasprotovala vstopu Slovenije v Nato, kar pa se na sami konferenci ni potrdilo. Naj spomnimo, da je ZLSD leto pred akcijo Mladega foruma, podpisala skupno izjavo parlamentarnih strank o vstopu Slovenije v Nato, kar pomeni, da je bila akcija izziv tudi za predsednika stranke, ki pa je zatrdil, da stranka vztraja pri podpori stališčem zapisanih v izjavi.

Demokratična stranka upokojenцев Slovenije (DESUS). Program stranke je skeptičen glede članstva Slovenije v Natu, saj bi to pomenilo višje obrambne izdatke in vključitev naših vojakov v mednarodne intervencijske sile. Vendar pa je vključitev Slovenije v Evropsko unijo in Nato razumljena kot priložnost za dolgoročno povezovanje Slovenije v evropski politični in gospodarski prostor in za vojaško povezovanje skladno z varnostnimi interesi države.

Po mnenju vodilnih v stranki, zahteva članstvo Slovenije v Natu nacionalni konsenz. Zvezo Nato je treba opozoriti na naš geostrateški položaj in ji sporočiti, da ni naš interes iti v Nato 'po kolenih', ampak da ima tudi Nato interes za polnopravno članstvo Slovenije.

Slovenska nacionalna stranka (SNS). Stranka niha med rezerviranostjo do približevanja Slovenije Natu in podporo temu projektu, glavno težavo pa vidi v ekonomski sferi, saj bodo stroški Natove širitve prekomerno obremenili gospodarstva novih držav članic, ki so že sicer v gospodarski krizi. Ključna naloga Nata naj bi bila omogočiti ZDA, da potencialnim članicam prodajo čimveč svojega orožja. Stranka se zavzema za referendum o vstopu Slovenije v Nato.

Za stranko je problematično tudi vprašanje suverenosti države, kar je posredno razvidno iz poslanskega vprašanja predsednika stranke, ki je marca 1997 vlado vprašal, s kakšno pravico in na kakšni pravni podlagi odstopa suverenost nad slovenskim ozemljem in slovenskim zračnim prostorom silam Nata za operacijo Skupna straža, ki jo je SFOR začel izvajati v Bosni in Hercegovini.

Hkrati pa stranka implicitno poudarja, da Slovenija pripada Zahodnemu civilizacijskemu krogu, ki ga pooseblja Nato, saj smo bili Slovenci med drugo svetovno vojno ameriški zavezniki. Nemara bi članstvo v Natu onemogočilo rehabilitiranje slovenskega kolaboracionizma med drugo svetovno vojno, ki ga zagovarjajo nekatere politične stranke.

Parlamentarne stranke so aprila 1997 na pobudo Socialdemokratske stranke podpisale izjavo v podporo slovenskemu vključevanju v zvezo Nato. S polno-pravnim članstvom v Natu naj bi Slovenija 'uresničila svoje varnostno-politične zahteve in pričakovanja, kot so ohranitev svoje samostojnosti, ozemeljske celovitosti in politične stabilnosti' in 'pospešeno krepila razvoj demokratičnih pravil in institucij civilnega nadzora nad vojaškimi strukturami. Tako bo prispevala k splošnemu dvigu stopnje spoštovanja človekovih in državljanskih pravic.' Slovenija izpolnjuje pogoje za članstvo in je pripravljena nositi svoj del stroškov polno-pravnega članstva v Natu. Slovenija pričakuje povabilo v prvem krogu Natove širitve, kar bi potrdilo vseevropsko naravnost procesa in prispevalo k varnosti in stanovitnosti v tem delu Evrope.

Stranke, razen predlagateljice, so s podpisom izjave precej zavlačevale ali se o njej bolj splošno izražale, brez pretiranega zavzemanja, tako da so nekateri začeli govoriti o 'natoskepticizmu'. Združena lista je hotela vezati pogovore o Natu na tematiko približevanja Evropski uniji, hkrati pa je postavila vprašanja glede vpliva Slovenije na odločitev članic Nata julija 1997 v Madridu, obveznosti, ki jih Slovenija z morebitnim članstvom sprejema in zahtev, ki jih Slovenija postavlja za članstvo. Združena lista se je zavzemala, da bi v izjavo, kot način odločanja za članstvo v Natu, vključili referendum, kar kasneje ni bilo sprejeto. Mladi forum te stranke odločno nasprotuje članstvu Slovenije v Natu in je izjavo zavračal. DESUS je ponovno poudaril potrebo po nacionalnem konsenzu in opozoril, da tudi Slovenija Natu nekaj ponuja. Nacionalna stranka je v izjavi videla populistično potezo Socialdemokratske stranke in opozorila, da je izjava v nasprotju s slovenskimi interesi. Liberalna demokracija je pobudo obravnavala kot 'pozitivno in državotvorno'. Krščanski demokrati so se pobudi SDS pridružili. Ljudska stranka je pobudo podprla.

Kje slovenske politične stranke iščejo krivca za neuspeh Slovenije v prvem krogu Natove širitve po koncu hladne vojne? Liberalna demokracija vidi razloge za zavrnitev Slovenije izven države. To je bila politična odločitev pomembnih članic Nata, predvsem ZDA, kjer se krepí izolacionizem, na katero Slovenija ni imela vpliva. Odločilni za nesprejem Slovenije so bili 'globalni interesi veselih'. Nekaj pa je tudi samokritike: Slovenska vojska se preveč politizira, obenem pa ne znamo varovati lastnih vojaških skrivnosti. Vidni člani stranke vidijo težave v nezadovoljivi pripravljenosti vojske, posebej poveljniškega kadra, saj nekateri visoki častniki nimajo ustrezne vojaške izobrazbe in ne govorijo tujih jezikov. V prihodnje bi morali Nato razumeti kot zavezništvo za stabilnost in mir, kot koalicijo držav, ki imajo podobne demokratične vrednote, kot take pa naj se med seboj tudi vojaško povežejo.

Obrambni minister, ki je bil iz Ljudske stranke, je menil, da bi bilo bolje, če bi bili sprejeti v prvem, verjame pa, da bomo sprejeti v drugem krogu širitve Nata. V

isti sapi pove, da je treba Slovensko vojsko transformirati iz teritorialne obrambe v 'sodobnejšo manevrsko strukturo' in jo na račun dviga kakovosti številčno zmanjšati. To pa pomeni tudi uvajanje večjega dela poklicnih vojakov v Slovensko vojsko. Vojska naj čimprej postane kompatibilna z Natom, da bo sposobna delovati kot članica Nata. Posamezniki iz vodstva stranke vidijo razloge za neuspeh v prepočasni tranziciji, reformah in v napakah obrambne politike, kar lahko razumemo kot samokritiko, saj je SLS vladna stranka, ki lahko vpliva na vsebino in dinamiko družbenih reform in ima pod nadzorom obrambni resor in posledično velik vpliv na predlaganje in izvajanje obrambne politike.

Socialdemokratska stranka je za neuspeh krivila slovensko vlado in njene ne-realne presoje razmer in je zahtevala izredno sejo Državnega zbora o tem vprašanju. Bolj kot za iskanje krivca naj bi ji šlo za popraviljanje napak. Slovenija je zamudila zgodovinsko priložnost, da si zagotovi mesto v tej obrambni organizaciji in se dokončno uveljavi kot stabilna in razvita evropska država. Vlada ni izdelala dokumenta, ki bi analiziral Nato in njegovo vlogo v prihodnje, niti (še) ni pripravila strategije o vstopu Slovenije v Nato. Sloveniji bi pri približevanju Natu med drugim koristili dovolj zgodnja navezava na države Višegrajske skupine, ki so na projektu 'članstvo v Natu' delale bistveno bolj intenzivno, večja preglednost obrambnega proračuna, nakupi orožja v članicah Nata namesto v Izraelu in večja aktivnost pri reševanju krize na Balkanu. Slovenija je podcenila vlogo Nemčije pri širitvi Nata. Vlada ni imela jasne in celovite strategije za vstop v Nato, v vladnih izhodiščih pa je bilo precej protislovij, med njimi tudi to, da se je vlada zavzemala za vstop v Nato in profesionalizacijo vojske, hkrati pa je ugotavljala, da Slovenija ni ogrožena (resnici na ljubo je treba povedati, da je enako presojo sprejela tudi SDS, op. MM).

Slovenski krščanski demokrati so ocenili, da je vlada napačno presojala politična razmerja v mednarodni skupnosti. Bolj se je zanašala na diplomatske stike kot na izpeljavo zastavljenih reform, ki bi bila bolj prepričljiv argument. Kot razloga za neuspeh v prvem krogu Natove širitve so navajali tudi počasnost pri sestavljanju vlade po volitvah 1996 in neangažiranost v prizadevanjih za mir in stabilnost v naši regiji.

Združena lista meni, da bi vlada morala v prihodnje diskretnije voditi zunanjepolitične dejavnosti. Odločitev o širitvi Nata v prvem krogu ni bila odvisna od nas samih.

Javno mnenje o Natu

Ob obravnavi stališč parlamentarnih strank smo videli, da se posamezniki sklicujejo na javno mnenje, ki naj bi podpiralo prav njihovo stališče glede približevanja Slovenije Natu. To je eden od razlogov, ki narekujejo, da je treba analizirati tudi javnomnenjske ankete, ki so zbirale podatke o odnosu slovenske javnosti do morebitnega članstva Slovenije v Natu.

Pred obravnavo tega odnosa si pogledjmo širši javnomnenjski kontekst, v katerem stališča do članstva Slovenije v Natu nastajajo.³ Rezultati javnomnenjskih anket v zadnjih letih kažejo, da se slovenska populacija počuti bolj varno kot v preteklosti. Poleg tega vse bolj zaznava nevojaške vire ogrožanja skupnosti, najbolj izrazito ekološke in socialno-ekonomske, med viri ogrožanja pa se pojavljajo tudi klasični kriminal, naravne in tehnične nesreče, preprodaja in uporaba mamil, notranjepolitična nestabilnost, možnost socialnih nemirov in zaostajanje na področju znanosti in tehnologije, medtem ko zunanji vojaški ogroženosti respondenti ne pripisujejo večjega pomena. Vprašanje ogroženosti je pomembno, saj lahko hipotetično domnevamo, da bo stopnja zaznane vojaške ogroženosti vplivala na odnos javnosti do članstva Slovenije v Natu, ki je v prvi vrsti institucija kolektivne obrambe.

Nadalje, javnomnenjski izsledki kažejo na nezaupanje javnosti v mednarodne dejavnike (NATO, OZN, EU, OVSE), ki se vključujejo v reševanje političnovarnostne krize na ozemlju nekdanje Jugoslavije, zelo nizko pa je ocenjen tudi njihov prispevek k zagotavljanju miru v svetu. Relativna večina anketiranih se zavzema za zniževanje ali v najboljšem primeru ohranjanje ravnih obrambnih izdatkov, čeprav Slovenija za obrambo namenja relativno nizek odstotek bruto družbenega proizvoda.⁴ Javnost pred vojsko enakovredno postavlja funkcionalni in societalni imperativ, ji pripisuje zmerno socializatorsko vlogo, obenem pa absolutno ne odobrava vmešavanja vojske v politično dogajanje v državi.⁵ Relativna večina respondentov se zavzema za zmanjšanje obsega oboroženih sil, ki imajo resnici na ljubo že zdaj skromen potencial.⁶ Javnost se večinsko zavzema za manjšo stalno vojsko in večjo rezervo, za predvsem obvezniško vojsko z manjšim poklicnim jedrom in za sedemmesečno služenje vojaškega roka, kar se vse ujema z dejanskim stanjem v slovenskih oboroženih silah.

Naj povzamem še nekaj splošnih trendov. Iz javnomnenjskih rezultatov je razbrati svojevrsten 'ekonomski determinizem', ki se kaže pri zaznanih virih ogrožanja, pomembnih ciljnih slovenske države in družbenih vrednotah, ki so zelo ekonomsko obarvane. Značilno je visoko samozaupanje državljanov v svojo vlogo pri ohranjanju suverenosti in neodvisnosti države in relativno nizko zaupanje v politične in represivne institucije države. Iz podatkov je razbrati visoko ekološko osveščenost javnosti in njeno občutljivost za človekove pravice.

S podatki o odnosu slovenske javnosti do Nata razpolagamo od leta 1994 naprej. Prvo vprašanje, ki so ga raziskovalci postavili respondentom se je glasilo:

³ *Javnomnenjske raziskave, na katere se opiramo, je izvedel Inštitut za družbene vede, ki deluje v okviru Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani. Avtor tega prispevka je tudi sam eden od raziskovalcev omenjenega inštituta in je sodeloval pri pridobivanju nekaterih podatkov.*

⁴ *Po podatkih Ministrstva za obrambo je Slovenija v letu 1997 za obrambo, vključno z investicijami v temeljne razvojne programe, vojaškimi pokojninami in izdatki za civilno obrambo, namenila 1,83% BDP, v letu 1998 pa 1,89% BDP (Facts About Slovenia: Defence, April 1998).*

⁵ *Zakon o obrambi vojaškim oficirjem prepoveduje članstvo v političnih strankah in jim dovoljuje zgolj pasivno volilno pravico (lahko volijo, ne morejo pa biti izvoljeni).*

⁶ *V letu 1997 je Slovenska vojska imela 4200 profesionalcev (vojakov, častnikov in podčastnikov) in 5000-6000 nabornikov. Skupno število vojakov ob popolni mobilizaciji je 56000 (Facts About Slovenia: Defence, April 1998).*

'Spodaj je navedena vrsta izjav. Ob vsaki povejte v kolikšni meri se z njo strinjate oziroma ne strinjate?' Ena od izjav se je nanašala na Nato, in sicer: 'Rajši sami poskrbimo za obrambo Slovenije, četudi nas to več stane, kot pa da postajamo odvisni od Zahoda (Nata)'. Stopnja sprejemljivosti te izjave je bila zelo visoka, saj sta se z njo 'popolnoma strinjali' ali 'strinjali' dve tretjini respondentov. Zgolj slaba tretjina pa je bila takšnih, ki se s trditvijo 'niso strinjali' oziroma se z njo 'sploh niso strinjali'. Iz tega podatka lahko posredno sklepamo, da ideja o vključitvi Slovenije v Nato spomladi leta 1994 v javnosti še ni bila sprejeta.

Približno leto dni kasneje (januar 1995) smo javnost znova spraševali o Sloveniji in Natu. Večina respondentov je menila, da bo Nato okrepil svojo politično vlogo v Evropi in da se bo razširil z vključitvijo nekaterih vzhodnoevropskih držav. Le malo je bilo respondentov, ki so menili, da se Nato ne bo spreminjal (25%) oziroma, da bodo Nato razpustili (5%). Podatki o podpori javnosti vstopanju Slovenije v Nato pa so razvidni iz Tabele 1.

Tabela 1: Javnomnenjska podpora prizadevanju vlade za vstop v Nato (N=1050)

Slovenska država si prizadeva za vstop Slovenije v Nato. Ali vi osebno podpirate takšna prizadevanja ali jim nasprotujete?

<i>1 - podpiram</i>	<i>44.2%</i>
<i>2 - ne podpiram, niti ne nasprotujem</i>	<i>32.7</i>
<i>3 - nasprotujem</i>	<i>8.6</i>
<i>4 - ne vem, neodločen</i>	<i>14.6</i>

Podatki kažejo, da je relativna večina javnosti podpirala prizadevanje slovenske vlade za vstop Slovenije v Nato, podpora pa še zdaleč ni bila tako visoka kot je to veljalo za slovensko politično elito in državne uradnike, ki so delovali na področju nacionalne varnosti. Ta podatek ni bil skladen z njihovimi pričakovanji, je pomenil šok in tudi streznitev, saj so uvideli, da podpora javnosti članstvu Slovenije v Natu ni nekaj samoumevnega, ampak bo potrebno bolj sistematično in strokovno utemeljevanje te zamisli. Zanimivo je, da je bila skoraj polovica respondentov neodločenih oziroma indiferentnih, kljub temu da gre za enega najpomembnejših projektov države po osamosvojitvi, doseženi leta 1991.

Respondentom smo ponudili v presojo trditve o prednostih in slabostih vstopa Slovenije v Nato in jih vprašali, ali se s temi trditvami strinjajo ali ne. Respondenti so se najbolj strinjali s trditvami, da bi imele v primeru vstopa Slovenije v Nato, naše oborožene sile lažji dostop do sodobnejšega orožja, da bi se okrepila vojaška varnost države, da bi se povečal njen ugled v mednarodni skupnosti in da bi bilo s tem olajšano približevanje evropskim integracijam. Respondenti so se večinsko strinjali tudi s trditvami, da bi se s članstvom v Natu povečal delež proračunskih sredstev, namenjenih za pokrivanje obrambnih potreb, da bi morebitna postavitev vojaških baz Nata zaradi majhnosti Slovenije predstavljala preveliko izgubo nacionalnega ozemlja, da bi članstvo zahtevalo sodelovanje v vojaških akcijah izven našega ozemlja, da bi slovenska podjetja lahko sodelovala v vojaških projek-

tih držav članic Nata in da bi slovenske oborožene sile z vstopom v Nato postale bolj učinkovite. Manj pa so se strinjali s trditvami, da bi Nato v Sloveniji postavil vojaške baze, ki bi predstavljale ekološko obremenitev okolja, še manj, da bi bilo osebje v teh bazah moteč dejavnik v družbenem okolju oziroma, da bi postavitve vojaških baz zagotovila delovna mesta za lokalno prebivalstvo, še najmanj pa so se respondenti strinjali s trditvijo, da bi bila s članstvom v Natu omejena suverenost Slovenije.

Dobra četrtina vprašanih meni, da se je s sodelovanjem Slovenije v programu Partnerstvo za mir njen varnostni položaj izboljšal, medtem ko dobra polovica vprašanih meni, da se ni spremenil. Skoraj petina vprašanih tega ne more oceniti.

Z javnomnenjskim raziskovanjem smo bolj intenzivno nadaljevali v obdobju jesen 1996 - jesen 1997, podpora javnosti projektu vključevanja Slovenije v Nato pa je razvidna iz Tabele 2.

Tabela 2: Javnomenjska podpora članstvu Slovenije v Natu

	okt. 96	jan.97	feb97	mar. 97	okt./nov. 97
da	66.4	61.3	58.3	64.1	55.4
ne	15.7	20.5	21.1	18.3	18.4
neodločen	17.9	18.2	20.7	17.6	26.2
vzorec	958	996	942	965	2031

Iz tabele 2 lahko razberemo nekatere javnomnenjske trende, ki zadevajo podporo vladi pri prizadevanju za vstop Slovenije v Nato: (1) od oktobra 1996 do marca 1997 je podpora javnosti vladnim prizadevanjem relativno visoka in stabilna, (2) stopnja nasprotovanja javnosti vladni politiki v zvezi z Natom je v istem obdobju relativno nizka (približno petina respondentov) in stabilna, (3) skupina neodločenih respondentov v tem obdobju je relativno velika (približno petina respondentov), (4) oktobra in novembra 1997 se je podpora članstvu Slovenije v Natu občutno znižala, nasprotovanje se ni povečalo, številnejša pa je postala skupina neodločenih respondentov. Na ta rezultat je verjetno vplivala odločitev Severnoatlantskega sveta na sestanku v Madridu, da Slovenije ne povabi med kandidatke za prvi krog Natove širitve po koncu hladne vojne.

Bolj poglobljena analiza rezultatov ankete opravljene oktobra in novembra 1997 kaže, da je bila podpora članstvu Slovenije v Natu višja pri respondentih starih od 46 do 60 let, pri respondentih moškega spola in tistih s poklicno in srednješolsko izobrazbo. Nižja podpora pa je bila prisotna pri skupini respondentov pod tridesetim letom starosti, visoko izobraženih, kmetih in samozaposlenih. V skupini neodločenih je večina žensk, med njimi prevladujejo gospodinje. Respondenti, ki nasprotujejo vladni politiki do Nata, tudi sicer nasprotujejo kakršnemkoli mednarodnemu povezovanju Slovenije.⁷

⁷ L. Jelušič, A. Grizold, 'Slovenian Security in a European Perspective', v: Paul Luif (ur.), Security in Central and Eastern Europe, (Laxenburg: Austrian Institute for International Affairs, 1998), str.39.

Iz podatkov pridobljenih oktobra 1996 je razbrati pričakovanje javnosti, da bosta na hitrost vključevanja Slovenije v Nato v veliki meri vplivala slovenska diplomacija in obrambno ministrstvo, kar se je pokazalo kot zgrešeno, saj je odločitev o tem, katera država bo v prvem krogu širitve, odločal Nato ali bolje rečeno, najpomembnejše članice te organizacije, med njimi še posebej ZDA. Marca 1997 so respondenti lastno poznavanje problematike približevanja Slovenije Natu ocenili večinoma kot 'srednje' (44.7%) in 'slabo' oziroma 'zelo slabo' (30.1%), med tem ko je tistih 'dobro' ali 'zelo dobro' seznanjenih s problematiko relativno malo (16.4%), kar je vsaj posredna kritika dela vladnega in parlamentarnega urada za informiranje, delovanja političnih strank na terenu in tudi medijskega poročanja.

Izsledki analize

Poskušajmo najprej z odgovori na uvodoma zastavljena vprašanja glede odnosa slovenskih parlamentarnih političnih strank do Nata. Z drugimi besedami, preverimo, ali je splošen vtis opazovalca slovenske politike, da vse politične stranke podpirajo polnopravno članstvo Slovenije v Natu, pravilen. Čeprav med njimi obstajajo razlike, bi lahko rekli, da je slovenske politične stranke tozadevno možno razvrstiti v dve skupini. V prvo sodijo štiri, glede na izid na volitvah jeseni 1996, najmočnejše parlamentarne stranke, in sicer Liberalna demokracija, Ljudska stranka, Socialdemokratska stranka in Krščanski demokrati, ki brez zadržkov podpirajo vstop Slovenije v Nato. V drugo skupino sodijo Združena lista, DESUS in Nacionalna stranka, ki deklarativno podpirajo članstvo Slovenije v Natu, vendar z določenimi zadržki oziroma pod določenimi pogoji. Združena lista je glede tega vprašanja notranje najbolj neenotna, saj Ženski in Mladi forum stranke odkrito nasprotujeta članstvu Slovenije v Natu.

Za stranke je dokaj tipično, da Nata ne obravnavajo v prvi vrsti kot vojaško, obrambno ali varnostno organizacijo, ampak mu pripisujejo druge lastnosti. Posledično naj bi bili učinki vstopa Slovenije v Nato predvsem gospodarski, kulturni (vrednotni) in politični (demokratizacijski učinek Natove širitve).

Po mnenju političnih strank Slovenija izpolnjuje pogoje, ki jih Nato v svoji širitveni študiji postavlja pred potencialne kandidatke, njena prednost pa je tudi v tem, da ni bila članica Varšavskega sporazuma in da bi njeno članstvo ugodno vplivalo na reševanje politično-varnostne krize na Balkanu. Kljub optimizmu glede izpolnjevanja pogojev za članstvo v Natu, je treba poudariti, da je eden temeljnih pogojev, ki jih zavezništvo postavlja kandidatkam, urejenost odnosov s sosednjimi državami. Očitno je, da Slovenija tega pogoja ne izpolnjuje, saj ima s Hrvaško številna odprta vprašanja, med njimi tudi vprašanje kopenske in morske meje, ki bi v primeru sprejetja Slovenije v Nato postala meja zavezništva. Pri nekaterih političnih strankah je opazno precenjevanje naše pogajalske moči v odnosih z Natom in pomena geostrateškega položaja Slovenije po razpadu bipolarne blokovske ureditve mednarodnih odnosov, hkrati pa podcenjevanje stroškov članstva v Natu.

Nekatere politične stranke (Združena lista, Socialdemokratska stranka in Slovenska nacionalna stranka) se odkrito zavzemajo za referendum o vstopu Slo-